

correspon la dedicatòria del *Liber elegantiarum* d'Esteve, el primer vocabulari llatí d'una llengua hispànica, molt anterior a l'any 1480 en què Nebrija comença a treballar en el seu diccionari. Caldria enfondir la part que correspongué al rei Ferran en la renovació cultural en sentit humanista i escatir la influència que hi tingué la seva formació a la cort de Joan II.

Intervenen els senyors J. VICENS I VIVES (si no hagués estat el daltabaix de 1460, Joan II hauria fundat segurament la Universitat de Barcelona), F. SOLDEVILA, M. QUEROL I GAVALDÀ i J. CARRERAS I ARTAU. — A. M. BADIA I MARGARIT, Secretari.

5 desembre 1951: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON I SERRA.

El PRESIDENT fa l'elogi del Dr. Ramon Torres i Carreras, Membre protector de la Societat, mort el dia 3 de setembre.

El Sr. FERRAN SOLDEVILA informa sobre la I Reunió Internacional d'Estudis Mediterranis, tinguda a Palerm de l'11 al 13 de juny.

El Sr. JAUME VICENS I VIVES exposa la seva comunicació *Entorn de Ferran el Catòlic*. Recorda que en la seva tesi doctoral va negligir de profunditzar en la psicologia de Ferran II, la qual cosa li valgué llavors una objecció del Sr. Ferran Soldevila. Després de quinze anys confessa que continua veient en el rei *Catòlic* un personatge enigmàtic. Cal prescindir, en aquest examen, de les cròniques coetànes, escrites gairebé sempre amb finalitats propagandístiques, i també d'una bona part dels documents, de tipus administratiu o cancelleresc. Ferran II era un Trastàmara empeltat, per línia materna, amb sang jueva. La seva ascendència explica el seu temperament cerebral, escassament emotiu, tempestuós en ocasions. Cal remarcar en ell un cert misticisme (Inquisició, reforma monacal, devoció a sant Francesc) i també una gasiveria que ens aclareix per què no tingué propagandistes com Isabel. Per l'educació era coneixedor d'homes. Margarit, Vidal de Noia i altres mestres el formaren en humanitats. La seva estada a Castella, al bell mig de les passions aristocràtiques i polítiques, accentuà els trets del seu caràcter, poc obert i desconfiat. Excel·lí en l'obra d'organització i en la diplomàcia. El comunicant explica els problemes del regnat de Ferran II; remarca la seva missió pacificadora a Catalunya, després de les torbacions del temps de Joan II: a) supressió de les capitànies, o sigui de l'estat de guerra oficial; b) redreç del Principat, que va permetre una justa restitució dels béns expoliats durant la revolta; c) Observança de 1481, per la qual s'instaura de dret o es ratifica la doctrina jurídica del pactisme. Ferran II hauria pogut destruir tot allò que s'oposés al sentit autoritari, i no ho va fer: encara reforçà més certs privilegis municipals del Principat (Berga, Teià, Gurb). Això no vol dir que el rei no fos intervencionista. La insaculació no és ben seva, sinó d'Alfons el *Magnànim*, i fou la conseqüència de la caiguda dels municipis a mans d'oligarquies. A fi d'evitar-ho i d'estalviar-se aldarulls, Ferran cregué que s'havia d'imposar com a àrbitre, mitjançant la insaculació. Exposava els problemes que li plantejà l'enllaç de les dues Corones: Ferran II no es considera català, ni castellà, ni aragonès. Practica una política conjunta, se sent l'home que ha refet la Hispània després de vuit segles de parcel·lació. Aquesta política troba poc suport a Catalunya; en canvi, els valencians li donen diners i callen, així com els castellans, els quals, a més a més, el proveïxen de diners i d'armes. La gran idea de Ferran II és traslladar les institucions catalanes i del govern catalano-aragonès a Castella, on, en fer-se càrrec del govern, tot estava desarticulat.

Intervenien els Srs. F. SOLDEVILA (remarca que el Sr. Vicens ha evolucionat en la interpretació de Ferran i comenta la introducció del pactisme després de Casp, producte de les precaucions que hagué de prendre el poble català davant la nova dinastia), E. BAGUÉ (assegura que la tradició pactista es troba en la historiografia, ultra en els juristes), F. DURAN I CAÑAMERAS, A. GALÍ i el PRESIDENT. — JOAN MERCADER, Secretari.